

تجارت خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت و الحاق ایران به WTO [۱]

محمد راستی

عضو هیأت علمی موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی
m.rasti@itsr.ir

مقدمه

با توجه به آغاز فرآیند الحاق ایران به سازمان جهانی تجارت (WTO) از طریق انجام مراحل پرسش و پاسخ پیرامون رژیم تجاری کشور و در آستانه تشکیل گروه کاری الحاق ایران، شناخت وسعت آزادسازی تجاری فراروی تمامی زیربخش‌های خدمات از جمله خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت و زیربخش‌های اصلی آن (به منظور آمادگی، بسترسازی و اتخاذ تدابیر لازم جهت توسعه رقابت‌پذیری بخش مذکور) ضروری است. خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت یکی از یازده بخش اصلی و مهم خدمات در چارچوب طبقه‌بندی WTO است و شامل پنج زیربخش الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران د) سایر موارد می‌باشد. آزادسازی در بخش خدمات گردشگری به این دلیل که باعث تسهیل ورود گردشگران خارجی می‌شود، به صادرات کشورها کمک می‌کند و بر این اساس تعهدات آزادسازی در این زیربخش

تجارت خدمات / خدمات گردشگری / سازمان جهانی تجارت

.WTO /

چکیده

مقاله حاضر با توجه به این موضوع که ایران در فرآیند الحاق به سازمان جهانی تجارت (WTO) قرار دارد، به بررسی تجربه کشورهای ملحق شده به این سازمان در زمینه تعهدات بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت می‌پردازد. به این منظور این مقاله علاوه بر بررسی وضعیت جدول تعهدات خاص بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت در کشورهای مذکور، درجه تعهدات آزادسازی تجاری آن‌ها در بخش نامبرده را مورد شناسایی قرار می‌دهد. همچنین با توجه به تجارب کشورهای مذکور، سناریوهای متفاوتی که در قبول تعهدات آزادسازی تجاری، فراروی بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت در ایران قرار خواهد داشت را مورد تحلیل قرار می‌دهد و بر اساس سناریوهای موجود پیش‌نویس جدول تعهدات پیشنهادی ایران در بخش مذکور ارائه می‌شود.

خدماتی تا حدودی با تعهدات سایر بخش‌ها تفاوت دارد و به طور کلی کشورها از اینگونه آزادسازی‌ها تا اندازه‌ای استقبال کرده‌اند. از این رو هدف مقاله حاضر شناسایی تعهدات آزادسازی تجاری فراروی بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت در ایران با توجه به تجربه کشورهای ملحق شده به WTO می‌باشد. برای این منظور پس از مروری بر شیوه‌های تجارت خدمات و محدودیت‌های مجاز دسترسی به بازار خدمات در چارچوب WTO وضعیت تعهدات بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت در کشورهای ملحق شده به WTO بررسی می‌شود. در ادامه درجه تعهدات آزادسازی تجاری کشورهای نامبرده در بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت مورد شناسایی و بررسی مقایسه‌ای قرار می‌گیرد. در پایان با توجه به تجارب کشورهای مذکور سناریوهای متفاوت تعهدات آزادسازی تجاری فراروی ایران در بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت شناسایی و ارائه می‌شود.

شایان ذکر است که منظور از کشورهای ملحق شده به WTO ۳۲ کشوری هستند که از سال ۱۹۹۵ به بعد و پس از تاسیس این سازمان در آن سال، به عضویت سازمان مزبور درآمده‌اند [۲].

۱. مروری بر شیوه‌های تجارت خدمات و محدودیت‌های مجاز دسترسی به بازار خدمات در چارچوب WTO

تجارت خدمات در چهار شیوه مختلف عبور از مرز [۳]، مصرف در خارج [۴]، حضور تجاری [۵] و جابجایی اشخاص حقیقی [۶] به شرح زیر وجود دارد:

۱) عبور از مرز: در این شیوه هر دو عرضه‌کننده (صادرکننده) و مصرف‌کننده (واردکننده) در کشور خود باقی می‌مانند و تنها خدمات عرضه شده به وسیله عبور از مرز انتقال می‌یابد: مانند اعطای خدمات مشاوره، خدمات بیمه و بانکی و خدمات کامپیوتری از طریق تلفن و اینترنت.

۲) مصرف در خارج: در این روش مصرف‌کننده (واردکننده) با عبور از مرز به محل عرضه خدمات می‌رود و در کشور عرضه‌کننده (صادرکننده) به مصرف آن خدمت می‌پردازد: مانند رفتن به کشور دیگر جهت بازدید از آثار باستانی،

تحصیل در مدارس و دانشگاه‌ها و مراجعه به مطب پزشکان و بیمارستان‌های آن کشور.

۳) حضور تجاری: در این شیوه عرضه‌کننده (صادرکننده) خدمات با تاسیس نمایندگی در کشور مصرف‌کننده (واردکننده) خدمات، به عرضه و تولید خدمات می‌پردازد: مانند شعب نمایندگی بانک‌ها و شرکت‌های بیمه در کشور مصرف‌کننده خدمات.

۴) جابجایی اشخاص حقیقی: در این شیوه عرضه‌کننده (صادرکننده) خدمات با عبور از مرز به کشور مصرف‌کننده (واردکننده) خدمات می‌رود و به تولید و عرضه خدمات می‌پردازد: مانند حضور پزشکان و مهندسان خارجی در کشور مصرف‌کننده خدمات.

گفتنی است که در تجارت خدمات تعرفه وجود ندارد و برخلاف تجارت کالایی که تعرفه مهمترین محدودیت مجاز دسترسی به بازار کالا می‌باشد، محدودیت‌های مجاز تجارت خدمات به شش شیوه ذیل است:

الف) تعداد عرضه‌کنندگان (تولیدکنندگان) خدمات: به تعداد مشخصی از واحد خدماتی در آن زیربخش خدماتی اجازه فعالیت داده می‌شود. برای مثال در بخش خدمات گردشگری، مجوز فعالیت به هتل‌ها، رستوران‌ها یا موسسه‌های مسافرتی خارجی تا سقفی (برای مثال حداکثر ۵۰ هتل یا ۱۰۰ رستوران خارجی) محدود می‌شود.

ب) ارزش مبادلات یا دارایی‌های خدمات: اجازه مبادله تا سقف یا کف مشخصی از یک خدمت داده می‌شود. به عنوان مثال تنها مجوز حضور فعالیت به هتل خارجی که قیمت هر شب اتاق آن حداقل مقدار مشخصی (برای مثال پنج میلیون ریال) است، داده می‌شود.

ج) تعداد عملیات یا مقدار تولیدات خدمات: حداکثر یا حداقل مقدار تولید فعالیت خدماتی مشخص می‌شود. به عنوان مثال سقف یا کف تعداد اتاق‌های هتل مشخص می‌شود.

د) تعداد اشخاص حقیقی خارجی شاغل: حداکثر تعداد کارکنان شاغل خارجی در هر فعالیت خدماتی مانند هتل، رستوران یا موسسه مسافرتی مشخص می‌شود.

ه) شیوه حقوقی تاسیس یا سرمایه‌گذاری مشترک: نوع سرمایه‌گذاری خارجی مانند سرمایه‌گذاری مستقیم،

تامین مالی یا بیع متقابل در ایجاد یا سرمایه‌گذاری در هتل، رستوران یا موسسه مسافرتی مشخص می‌شود. (و سهم مشارکت خارجی: حداکثر سهم مشارکت خارجی (برای مثال ۴۹ درصد) در هتل، رستوران یا موسسه مسافرتی مشخص می‌شود.

۲. مروری بر وضعیت تعهدات آزادسازی تجارت خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت در کشورهای ملحق شده به WTO

در این قسمت تعهدات کشورهای ملحق شده به WTO در زمینه آزادسازی بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت

مورد بررسی قرار می‌گیرد. جدول (۱) وضعیت تعهدات مذکور را در چهار شیوه مختلف عرضه خدمات در دو شکل دسترسی به بازار و رفتار ملی نشان می‌دهد. با مروری بر این جدول مشخص می‌شود که تمامی ۳۲ کشور ملحق شده به WTO متعهد به آزادسازی تجارت خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت شده‌اند. با این وجود میزان تعهدات آزادسازی تجاری آن‌ها در بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت یکسان نبوده و از تنوع فراوانی برخوردار است. بنابراین در قسمت آتی برای مقایسه بهتر به شناسایی کمی میزان درجه تعهدات آزادسازی آن‌ها در کل بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت و به تفکیک چهار شیوه متفاوت عرضه خدمات پرداخته می‌شود.

جدول ۱- جدول تعهدات کشورهای ملحق شده به WTO در بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت

ردیف	نام کشور (سال عضویت)	زیربخش	دسترسی به بازار	رفتار ملی
۱	اکوادور (۱۹۹۶)	الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۲	بلغارستان (۱۹۹۶)	الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی به استثنای خدمات ارائه مشروبات الکلی و خدمات ارائه شده در حمل و نقل هوایی، زمینی و دریایی) ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثنای این امر که عرضه‌کنندگان با مشارکت شرکت‌های بلغاری با عدم وجود سقف مشارکت سهام خارجی تاسیس یابند. مجوز فعالیت خدمات گردشگری به وسیله کمیته گردشگری صادر می‌شود. در صورتی که سهم نهادهای عمومی (دولتی یا شهرداری) در میزان سرمایه خارجی شرکت بلغاری بیشتر از ۵۰ درصد است، تعداد مدیران خارجی نباید بیشتر از تعداد مدیران بلغاری باشد. عرضه خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران توسط اشخاص خارجی صورت می‌پذیرد. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۳	مغولستان (۱۹۹۷)	الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده

ردیف	نام کشور (سال عضویت)	زیربخش	دسترسی به بازار	رفتار ملی
۴	پاناما (۱۹۹۷)	الف) هتل	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		ب) خدمات دایرکنندگان تورها: بطور انحصاری برای ارتقاء، سازماندهی، دایرکردن و فروش بسته‌های تور به افراد و گروه‌های پانامایی	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۵	قرقیزستان (۱۹۹۸)	الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران د) سایر موارد	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی)	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم محدودیت
۶	لتونی (۱۹۹۹)	ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران د) سایر موارد	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم محدودیت
		الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۷	استونی (۱۹۹۹)	الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۸	اردن (۲۰۰۰)	الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی)	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۹	گرجستان (۲۰۰۰)	الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی)	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده

ردیف	نام کشور (سال عضویت)	زیربخش	دسترسی به بازار	رفتار ملی
		(ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۱۰	آلبانی (۲۰۰۰)	(الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) (ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها (ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم محدودیت
۱۱	عمان (۲۰۰۰)	(الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) (ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثنای این موضوع که میزان سهام خارجی برای رستوران حداکثر ۴۹ درصد باشد. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم محدودیت
۱۲	کرواسی (۲۰۰۰)	(الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) (به استثنای پذیرایی در بخش خدمات حمل و نقل)	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		(ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها (ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران (د) سایر موارد	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۱۳	لیتوانی (۲۰۰۱)	(الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی)	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- محدودیت در تاسیس نمایندگی در مناطق حفاظت شده محیط زیستی وجود دارد. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		(ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۱۴	مولداوی (۲۰۰۱)	(الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) (ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها (ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران (د) سایر موارد	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم محدودیت

ردیف	نام کشور (سال عضویت)	زیربخش	دسترسی به بازار	رفتار ملی	
۱۵	چین (۲۰۰۱)	الف) هتل (از جمله ساختمان‌های آپارتمانی) و رستوران	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- امکان ساخت، بازسازی و دایر کردن هتل و رستوران در شکل سرمایه‌گذاری مشترک با مالکیت حداکثری خارجی در چین وجود دارد. پس از چهار سال از الحاق عدم محدودیت و نمایندگی‌های بطور کامل خارجی اجازه داده می‌شود. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده و مدیران و متخصصان خارجی از جمله ریسان و مدیران اجرایی ارشدی که قراردادهای سرمایه‌گذاری مشترک در هتل و رستوران با چینی‌ها امضاء کرده‌اند، اجازه عرضه خدمات در این کشور را دارند.	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	
		ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- مقداری محدودیت وجود دارد. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- مقداری محدودیت وجود دارد. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	
۱۶	تایوان (۲۰۰۲)	الف) هتل (محدود شده به هتل‌های گردشگری) (به استثنای خدمات ارائه غذا و نوشیدنی)	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	
		الف) هتل (محدود شده به هتل‌های عادی)	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	
		الف) خدمات ارائه غذا (از جمله خدمات مربوط به ارائه نوشیدنی)	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	
		ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	
		ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم تعهد به استثنای این امر که این خدمات تنها می‌تواند	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت	

ردیف	نام کشور (سال عضویت)	زیربخش	دسترسی به بازار	رفتار ملی
			توسط مؤسسه مسافرتی و دایرکننده تور ارائه شود. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده به علاوه افراد خارجی در صورتی که گواهی اقامت در تایوان را داشته باشند و مدت اقامت آن‌ها بیش از ۶ ماه باشد، می‌توانند درخواست شرکت در آزمون راهنمایی گردشگران نمایند.
۱۷	ارمنستان (۲۰۰۳)	الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی)	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۱۸	مقدونیه (۲۰۰۳)	ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم تعهد ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم تعهد ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۱۹	نیپال (۲۰۰۴)	الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثنای این امر که مشارکت با نیپال صورت پذیرد و حداکثر سرمایه خارجی برای خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها برابر ۵۱ درصد، برای خدمات هتل و رستوران برابر ۸۰ درصد باشد. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده

ردیف	نام کشور (سال عضویت)	زیربخش	دسترسی به بازار	رفتار ملی
۲۰	کامبوج (۲۰۰۴)	الف) هتل	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت برای هتل‌های سه ستاره و بالاتر ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		الف) رستوران	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- با توجه به ویژگی‌های محیطی مجوز داده می‌شود. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم تعهد ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثنای این موضوع که میزان مشارکت خارجی در مؤسسات مسافرتی حداکثر ۵۱ درصد باشد. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده راهنمایان گردشگری باید ملیت کامبوجی داشته باشند.	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۲۱	عربستان (۲۰۰۵)	الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی): به استثنای بار و کلپ‌های شبانه	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها (به استثنای عمره و حج)	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثنای آزمون‌های نیاز اقتصادی تنها برای مؤسسات مسافرتی براساس نسبت کل جمعیت به تعداد مؤسسات مسافرتی اعمال می‌شود. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران (به استثنای عمره و حج)	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی)	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثنای این امر که تا ۸ سال از زمان	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت
۲۲	ویتنام (۲۰۰۷)	الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی)	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثنای این امر که تا ۸ سال از زمان	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت

ردیف	نام کشور (سال عضویت)	زیربخش	دسترسی به بازار	رفتار ملی
			الحاقی خدمات تهیه شده باید به شکل سرمایه‌گذاری در ساخت، بازسازی، نوسازی یا ترمیم صورت پذیرد. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثنای این موضوع که به عرضه‌کنندگان خدمات خارجی مجوز ارائه خدمات در شکل سرمایه‌گذاری مشترک با شرکای ویتنامی بدون محدودیت در میزان مشارکت خارجی داده می‌شود. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثنای این موضوع که راهنمایان گردشگران در شرکت‌های دارای سهام خارجی باید از شهروندان ویتنامی باشند. خدمات خارجی عرضه شده توسط شرکت‌ها تنها به خدمات مسافرت‌های ورودی و مسافرت‌های داخلی برای گردشگران خارجی (که مسافرت داخلی قسمتی از مسافرت آن‌ها به کشور است) تعلق دارد. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۲۳	تونگا (۲۰۰۷)	الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت برای سرمایه‌گذاری ۲۰۰ هزار (TOP) واحد پول تونگا یا بیشتر ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۲۴	اوکراین (۲۰۰۸)	الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی)	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- مقداری محدودیت وجود دارد. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۲۵	کیپ‌ورد (۲۰۰۸)	ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- مقداری محدودیت وجود دارد. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده

ردیف	نام کشور (سال عضویت)	زیربخش	دسترسی به بازار	رفتار ملی
		ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران	<p>۱- عدم تعهد</p> <p>۲- عدم محدودیت</p> <p>۳- عدم تعهد به استثنای راهنمایان توری که توانایی استفاده از برخی از زبان‌هایی که توسط راهنمایان تور داخلی وجود ندارد را داشته باشند.</p> <p>۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده</p>	<p>۱- عدم محدودیت</p> <p>۲- عدم محدودیت</p> <p>۳- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده</p> <p>۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده</p>
		الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی)	<p>۱- عدم محدودیت</p> <p>۲- عدم محدودیت</p> <p>۳- عدم محدودیت به استثنای موارد ذیل: حضور تجاری تنها در شکل اشخاص حقوقی تبعه فدراسیون روسیه مجاز است. اخذ اجازه عرضه خدمات از مقامات محلی مربوطه ضروری است که به طور غیرتبعیض آمیز و در چارچوب برنامه‌های توسعه شهری و توسعه اجتماعی و اقتصادی در قلمرو آنها صادر خواهد شد.</p> <p>۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده</p>	<p>۱- عدم محدودیت</p> <p>۲- عدم محدودیت</p> <p>۳- عدم محدودیت به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده</p> <p>۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده</p>
۲۶	روسیه (۲۰۱۲)	<p>ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها</p> <p>ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران</p>	<p>۱- عدم محدودیت</p> <p>۲- عدم محدودیت</p> <p>۳- عدم محدودیت به استثنای موارد ذیل: حضور تجاری تنها در شکل اشخاص حقوقی تبعه فدراسیون روسیه و دارای سازمان تجاری مجاز است</p> <p>مشارکت خارجی در سازمان تجاری باید به شکل اشخاص حقوقی تبعه و با حداقل ۵ سال تجربه دایرکنندگی خدمات تور در کشور مربوطه باشد.</p> <p>برای مقاصد عرضه خدمات دایرکنندگی گردشگری مجموع مشارکت خارجی (با تاکید بر سهم حق رای) به ۴۹ درصد محدود می‌شود که ۷ سال پس از الحاق روسیه این محدودیت برداشته می‌شود.</p> <p>مقدار مشارکت خارجی بیش از ۴۹ درصد در شکل اشخاص حقوقی تبعه روسیه در نظر گرفته نمی‌شود به این دلیل انتقال فعالیت‌ها و یا عدم سرمایه‌گذاری اشخاص حقوقی تبعه فدراسیون روسیه مجوز عرضه خدمات مربوط به گردشگری و مسافرتی را قبل از اجرای این محدودیت، دریافت کرده‌اند.</p> <p>اشخاص حقیقی که خدمات راهنمای تور (مترجم راهنما) را ارائه می‌دهند باید از شهروندان فدراسیون روسیه باشند.</p> <p>۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده و به شرطی که اشخاص حقیقی که خدمات راهنمای تور (مترجم راهنما) را ارائه می‌دهند باید از شهروندان فدراسیون روسیه باشند.</p>	<p>۱- عدم محدودیت</p> <p>۲- عدم محدودیت</p> <p>۳- عدم محدودیت به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده و به شرطی که اشخاص حقیقی که خدمات راهنمای تور (مترجم راهنما) را ارائه می‌دهند باید از شهروندان فدراسیون روسیه باشند.</p> <p>۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده</p>

ردیف	نام کشور (سال عضویت)	زیربخش	دسترسی به بازار	رفتار ملی
۲۷	مونتنگرو (۲۰۱۲)	الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی به استثنای پذیرایی در بخش خدمات حمل و نقل) ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۲۸	ساموا (۲۰۱۲)	الف) هتل و رستوران: ۱- خدمات کرایه دادن اتاق در هتل برای هتل‌های ۳ ستاره به بالا ۲- خدمات فروش غذا ۳- خدمات فروش نوشیدنی‌ها بدون ارائه تفریح و سرگرمی ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- تنها در صورت مشارکت با ساموا ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۲۹	وانواتو (۲۰۱۲)	الف) هتل و رستوران ب) خدمات مؤسسات مسافرتی (به استثنای دایرکنندگان تورها)	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثنای موارد ذیل: مهمانخانه‌هایی که تعداد تخت‌های آن‌ها کمتر از ۵۰ یا تعداد اتاق‌های آن‌ها کمتر از ۱۰ یا گردش مالی سالانه آن‌ها کمتر از ۲۰ میلیون VT (واحد پول وانواتو) باشد. خانه‌های ییلاقی که گردش مالی سالانه آن‌ها کمتر از ۳۰ میلیون VT باشد. هتل‌ها و متل‌هایی که ارزش سرمایه‌گذاری آن‌ها کمتر از ۱۰ میلیون VT یا گردش مالی سالانه آن‌ها کمتر از ۲۰ میلیون VT باشد. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۳۰	تاجیکستان (۲۰۱۳)	الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی) ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثنای مورد ذیل: حضور تجاری تنها در شکل اشخاص حقوقی جمهوری تاجیکستان مجاز است. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده

ردیف	نام کشور (سال عضویت)	زیربخش	دسترسی به بازار	رفتار ملی
		ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثنای موارد ذیل: حضور تجاری تنها در شکل اشخاص حقوقی جمهوری تاجیکستان مجاز است. اشخاص حقیقی که به عنوان راهنما (مترجم راهنما) هستند باید از شهروندان جمهوری تاجیکستان باشند. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
		الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی به استثنای مهمان‌خانه‌ها)	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت تنها برای خدمات کرایه دادن اتاق در هتل‌های سه ستاره یا بالاتر ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۳۱	لائوس (۲۰۱۳)	ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- سهم مشارکت خارجی حداکثر ۷۰ درصد ۴- عدم تعهد به استثنای متصدیان و مدیرانی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- خدمات خارجی عرضه شده توسط شرکت‌ها تنها به خدمات مسافرت‌های ورودی تعلق دارد. ۴- عدم تعهد به استثنای متصدیان و مدیرانی که در بخش افقی ذکر شده
		د) سایر: خدمات مشاوره‌ای گردشگری	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای متصدیان و مدیرانی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای متصدیان و مدیرانی که در بخش افقی ذکر شده
		الف) هتل (تنها موارد ۴ و ۵ ستاره) و رستوران	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده
۳۲	یمن (۲۰۱۴)	ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم تعهد ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده

ماخذ: جدول تعهدات آزادسازی تجارت خدمات کشورها که از وب سایت WTO مستخرج و ترجمه شده است.

۳. شناسایی درجه تعهدات آزادسازی تجارت خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت در کشورهای ملحق شده به WTO

با مشخص شدن تفاوت در میزان تعهدات آزادسازی تجاری کشورهای متعهد به آزادسازی تجارت خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت در قسمت قبل، در این قسمت برای مقایسه بهتر، به شناسایی کمی میزان درجه تعهدات آزادسازی آنها در کل بخش مذکور پرداخته می‌شود. به این منظور در صورت عدم محدودیت کامل (آزادسازی کامل) در دسترسی به بازار در هر شیوه تجارت خدمات، درجه آزادسازی برابر با ۱۰۰ درصد، در صورت عدم تعهد کامل (عدم تعهد به هرگونه آزادسازی) درجه آزادسازی برابر با صفر درصد و در حالت‌های بینابین نیز عددی متناسب با سطح تعهدات آزادسازی در نظر گرفته می‌شود. به عبارت دیگر در صورتی که هیچگونه محدودیتی در آزادسازی تجارت خدمات در هر شیوه هر زیربخش وجود نداشته باشد (حالت عدم محدودیت در جداول تعهدات) درجه آزادسازی تجاری در آن شیوه از آن زیربخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت برابر ۱۰۰ درصد در نظر گرفته می‌شود. در مقابل در صورت وجود عدم تعهد در وضعیت پیش گفته درجه آزادسازی تجاری برابر صفر در نظر گرفته می‌شود.

درجه آزادسازی تجاری کل نیز از میانگین وزنی چهار زیربخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت محاسبه می‌شود. وزن‌های اعمالی براساس اهمیت تجارت هر زیربخش در کل تجارت خدمات به شکل ذیل در نظر گرفته می‌شود:

زیربخش اول (هتل و رستوران) برابر ۴۰ درصد، زیربخش دوم (خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها) برابر ۲۵ درصد، زیربخش سوم (خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران) ۲۵ درصد و زیربخش چهارم (سایر موارد) ۱۰ درصد.

در واقع از آنجا که حجم تجارت خدمات جهانی در شیوه چهارم در حدود یک درصد مجموع است و وضعیت این شیوه از

تجارت خدمات خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت در تمامی کشورهایی که متعهد به آزادسازی شده‌اند، "عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده" است، وزن مذکور برابر صفر برای شیوه چهارم در نظر گرفته شده است.

جدول (۲) درجه تعهدات آزادسازی تجاری کشورهای ملحق شده به WTO در کل بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت و در حالت میانگین چهار شیوه متفاوت عرضه خدمات نشان می‌دهد. ترتیب کشورها در این جدول بر مبنای بالاترین درجه آزادسازی تجاری کل بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت تنظیم شده است. بر این اساس در میان کشورهای ملحق شده به WTO سه کشور از مجموع ۳۲ کشور با ۱۰۰ درصد از بالاترین سطح تعهدات آزادسازی تجارت خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت برخوردار بوده‌اند. در واقع با توجه به این جدول و جدول پیشین این کشورها متعهد به آزادسازی کامل در سه شیوه اول تجارت خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت شده و تنها در شیوه چهارم تجارت خدمات (که اهمیت آن از نظر حجم تجارت جهانی حدود یک درصد است) مشمول عدم تعهد در آزادسازی تجاری شده‌اند و از این رو درجه تقریبی آزادسازی تجاری آنها معادل در نظر گرفته شده است. سایر کشورها نیز با برخورداری از درجه آزادسازی تجارت خدمات بین ۴۰ تا ۹۵ درصد، حالت بینابین متنوعی میان عدم محدودیت نسبتاً کامل (به استثنای شیوه چهارم) یعنی ۱۰۰ درصد و عدم تعهد کامل یعنی صفر درصد داشته‌اند.

در انتهای این جدول میانگین درجه آزادسازی تجارت خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت ۳۲ کشور ملحق شده به WTO آورده شده که در کل بخش تجارت خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت، میانگین مذکور برابر ۷۴/۱ درصد است که دلالت بر درجه آزادسازی تجاری بالای این بخش در کشورهای مذکور دارد.

جدول ۲- درجه تعهدات آزادسازی تجاری کشورهای منتخب ملحق شده به WTO در بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت

ردیف	نام کشور	درجه آزادسازی (درصد)
۳-۱	قرقیزستان، لتونی، مولداوی	۱۰۰
۴	کرواسی	۹۵
۹-۵	مغولستان، استونی، آلبانی، ارمنستان، اوکراین	۹۰
۱۲-۱۰	تایوان، عربستان، مونته‌نگرو	۸۵
۱۴-۱۳	روسیه، تاجیکستان	۸۰
۱۷-۱۵	مقدونیه، کامبوج، کیپ‌ورد	۷۵
۱۸	لائوس	۷۰
۲۲-۱۹	اکوادور، اردن، گرجستان، لیتوانی	۶۵
۲۸-۲۳	چین، نپال، ویتنام، تونگا، ساموآ، وانواتو	۶۰
۳۰-۲۹	بلغارستان، یمن	۵۵
۳۱	پاناما	۴۵
۳۲	عمان	۴۰
	میانگین کل ۳۲ کشور	۷۴٫۱

ماخذ: محاسبات مقاله

ج) در سناریوی سوم و در صورت تأکید فرآیند مذاکرات بر آزادسازی حداکثری خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت، سطح تعهد آزادسازی حداکثری (بیشتر از ۵۰ درصد): مشابه اکثر کشورهای ملحق شده (۳۰ کشور از ۳۲ کشور) از جمله چین (۶۰ درصد)، روسیه (۸۰ درصد)، عربستان (۸۵ درصد) و اوکراین (۹۰ درصد). بنابراین با توجه به تجربه اکثریت ۹۴ درصدی کشورهای مزبور این سناریو محتمل‌ترین سناریو محسوب می‌شود.

۵. وضعیت محدودیت‌های آزادسازی تجاری کشورهای ملحق شده به WTO در بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت

مروری بر وضعیت محدودیت‌های اعمال شده کشورهای ملحق شده می‌تواند ما را با انواع مختلف و متعدد این محدودیت‌ها آشنا کند تا در مذاکرات الحاق بر اساس وضعیت و منافع ملی، استفاده از این محدودیت‌ها امکان‌پذیر و قابل مذاکره باشد. به این ترتیب با توجه به جدول تعهدات ۳۲ کشور ملحق شده اهم محدودیت‌های دسترسی به بازار و رفتار ملی آنها در بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت شامل موارد ذیل است:

- بلغارستان: عرضه‌کنندگان با مشارکت شرکت‌های بلغاری و با عدم وجود سقف مشارکت سهام خارجی تاسیس یابند. مجوز فعالیت خدمات گردشگری به وسیله کمیته گردشگری صادر می‌شود. در صورتی که سهم نهادهای عمومی (دولتی یا شهرداری) در میزان سرمایه خارجی شرکت بلغاری بیشتر از ۵۰ درصد است، تعداد مدیران خارجی نباید بیشتر از تعداد مدیران بلغاری باشد. عرضه خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران توسط اشخاص خارجی صورت می‌پذیرد.
- عمان: میزان سهام خارجی برای رستوران حداکثر ۴۹ درصد باشد.
- لیتوانی: محدودیت در تاسیس نمایندگی در مناطق حفاظت شده محیط زیستی وجود دارد.

۴. شناسایی سناریوهای متفاوت تعهدات آزادسازی تجاری فراروی ایران در بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت

با توجه به تجارب کشورها سناریوهای متفاوت ذیل فراروی تعهدات خاص ایران در بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت قرار خواهد داشت:

الف) در سناریوی اول عدم تعهد آزادسازی تجاری یا اتخاذ رویکرد منفی در خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت، که با توجه به تجربه کشورهای ملحق شده امکان این امر بسیار دشوار به نظر می‌رسد.

ب) در سناریوی دوم و در صورت تأکید فرآیند مذاکرات بر آزادسازی حداقلی خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت، سطح تعهد آزادسازی حداقلی (کمتر از ۵۰ درصد): مشابه کشورهای عمان (۴۰ درصد) و پاناما (۴۵ درصد).

- تایوان: رفتار ملی: افراد خارجی در صورتی که گواهی اقامت در تایوان را داشته باشند و مدت اقامت آن‌ها بیش از شش ماه باشد، می‌توانند درخواست شرکت در آزمون راهنمایی گردشگران نمایند.
- نپال: مشارکت با نپال صورت پذیرد و حداکثر سرمایه خارجی برای خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها برابر ۵۱ درصد و برای خدمات هتل و رستوران برابر ۸۰ درصد باشد.
- کامبوج: عدم تعهد برای هتل‌های کمتر از سه ستاره
- کامبوج: با توجه به ویژگی‌های محیطی مجوز داده می‌شود.
- کامبوج: میزان مشارکت خارجی در مؤسسات مسافرتی حداکثر ۵۱ درصد باشد.
- کامبوج: راهنمایان گردشگری باید ملیت کامبوجی داشته باشند.
- عربستان: آزمون‌های نیاز اقتصادی تنها برای مؤسسات مسافرتی براساس نسبت کل جمعیت به تعداد مؤسسات مسافرتی اعمال می‌شود.
- ویتنام: تا هشت سال از زمان الحاق خدمات تهیه شده باید به شکل سرمایه‌گذاری در ساخت، بازسازی، نوسازی یا ترمیم صورت پذیرد.
- ویتنام: به عرضه‌کنندگان خدمات خارجی مجوز ارائه خدمات در شکل سرمایه‌گذاری مشترک با شرکای ویتنامی بدون محدودیت در میزان مشارکت خارجی داده می‌شود.
- ویتنام: راهنمایان گردشگران در شرکت‌های دارای سهام خارجی باید از شهروندان ویتنامی باشند.
- ویتنام: خدمات خارجی عرضه شده توسط شرکت‌ها تنها به خدمات مسافرت‌های ورودی و مسافرت‌های داخلی برای گردشگران خارجی (که مسافرت داخلی قسمتی از مسافرت آن‌ها به کشور است) تعلق دارد.
- تونگا: عدم تعهد برای سرمایه‌گذاری کمتر از ۲۰۰ هزار (TOP) واحد پول تونگا.
- کیپ‌ورد: تنها راهنمایان توری که توانایی استفاده از برخی از زبان‌هایی که توسط راهنمایان تور داخلی وجود ندارد را داشته باشند.
- روسیه: حضور تجاری تنها در شکل اشخاص حقوقی تبعه فدراسیون روسیه مجاز است.
- روسیه: اخذ اجازه عرضه خدمات از مقامات محلی مربوطه ضروری است که به طور غیرتبعیض‌آمیز و در چارچوب برنامه‌های توسعه شهری و توسعه اجتماعی و اقتصادی در قلمرو آنها صادر خواهد شد.
- روسیه: مشارکت خارجی در سازمان تجاری باید به شکل اشخاص حقوقی تبعه و با حداقل پنج سال تجربه دایرکنندگی خدمات تور در کشور مربوطه باشد.
- روسیه: برای مقاصد عرضه خدمات دایرکنندگی گردشگری مجموع مشارکت خارجی (با تاکید بر سهم حق رای) به ۴۹ درصد محدود می‌شود که هفت سال پس از الحاق روسیه این محدودیت برداشته می‌شود.
- روسیه: اشخاص حقیقی که خدمات راهنمای تور (مترجم راهنما) را ارائه می‌دهند باید از شهروندان فدراسیون روسیه باشند.
- روسیه: عدم تعهد به موارد مرتبط با یارانه‌ها و سایر اشکال حمایت‌های دولتی مربوط به فرهنگ و هویت ملی.
- وانواتو: عدم تعهد در خصوص مهمانخانه‌هایی که تعداد تخت‌های آن‌ها کمتر از ۵۰ یا تعداد اتاق‌های آن‌ها کمتر از ۱۰ یا گردش مالی سالانه آن‌ها کمتر از ۲۰ میلیون VT (واحد پول وانواتو) باشد. خانه‌های بیلاقی که گردش مالی سالانه آن‌ها کمتر از ۳۰ میلیون VT باشد. هتل‌ها و متل‌هایی که ارزش سرمایه‌گذاری آن‌ها کمتر از ۱۰ میلیون VT یا گردش مالی سالانه آن‌ها کمتر از ۲۰ میلیون VT باشد.

۶. ارائه پیشنویس جدول تعهدات آزادسازی تجاری ایران در بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت

با توجه به مطالب پیش گفته در خصوص تجربه کشورهای ملحق شده در خصوص تعهدات آزادسازی حداکثری در این بخش، پذیرش رویکرد منفی به آزادسازی تجارت خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت برای ایران مشکل می‌باشد. بنابراین اتخاذ رویکرد مثبت در خصوص آزادسازی تجارت خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت غیرقابل اجتناب خواهد بود. بنابراین براساس وضعیت تعهدات کشورهای ملحق شده، جدول (۳) به عنوان جدول تعهدات خاص پیشنهادی ایران در بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت پیشنهاد می‌شود.

جدول ۳- جدول تعهدات خاص پیشنهادی ایران در بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت:

براساس تجربه کشورهای ملحق شده

رفتار ملی	دسترسی به بازار	زیربخش
۱- عدم محدودیت	۱- عدم محدودیت	الف) هتل و رستوران (از جمله پذیرایی)
۲- عدم محدودیت	۲- عدم محدودیت	ب) خدمات مؤسسات مسافرتی و دایرکنندگان تورها
۳- عدم محدودیت	۳- عدم محدودیت به استثنای این موضوع که میزان سهام خارجی حداکثر ۴۹ درصد باشد.	ج) خدمات مربوط به راهنمایی گردشگران
عدم محدودیت به استثنای این موضوع که راهنمایان گردشگران در شرکت‌های دارای سهام خارجی باید از شهروندان جمهوری اسلامی ایران باشند. خدمات خارجی عرضه شده توسط شرکت‌ها تنها به خدمات مسافرت‌های ورودی و مسافرت‌های داخلی برای گردشگران خارجی (که مسافرت داخلی قسمتی از مسافرت آن‌ها به کشور است) تعلق دارد.	محدودیت در تاسیس نمایندگی در مناطق حفاظت شده محیط زیستی وجود دارد.	د) سایر موارد
عدم تعهد به موارد مرتبط با یارانه‌ها و سایر اشکال حمایت‌های دولتی مربوط به فرهنگ و هویت ملی.	محدودیت در تاسیس نمایندگی در مناطق حفاظت شده محیط زیستی وجود دارد.	
۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	با توجه به ویژگی‌های محیطی مجوز داده می‌شود. آزمون‌های نیاز اقتصادی تنها برای مؤسسات مسافرتی بر اساس نسبت کل جمعیت به تعداد مؤسسات مسافرتی اعمال می‌شود.	
۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	
۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	به علاوه اشخاص حقیقی که خدمات راهنمای تور (مترجم راهنما) را ارائه می‌دهند باید از شهروندان جمهوری اسلامی ایران باشند	

ماخذ: یافته‌های مقاله

مورد بررسی قرار گرفته است. بر اساس یافته‌های این مقاله موارد ذیل مشخص گردید که تمامی ۳۲ کشوری که از اعضای ملحق شده به WTO هستند، متعهد به آزادسازی تجارت خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت شده‌اند و میانگین درجه آزادسازی

- تاجیکستان: حضور تجاری تنها در شکل اشخاص حقوقی جمهوری تاجیکستان مجاز است.
- تاجیکستان: اشخاص حقیقی که به عنوان راهنما (مترجم راهنما) هستند باید از شهروندان جمهوری تاجیکستان باشند.
- لائوس: عدم تعهد برای خدمات کرایه دادن اتاق در هتل‌های کمتر از سه ستاره
- لائوس: سهم مشارکت خارجی حداکثر ۷۰ درصد
- لائوس: خدمات خارجی عرضه شده توسط شرکت‌ها تنها به خدمات مسافرت‌های ورودی تعلق دارد.
- یمن: عدم تعهد برای هتل‌ها به استثنای موارد چهار و پنج ستاره

جمع‌بندی و ملاحظات

در این مقاله تعهدات کشورهای ملحق شده به WTO در زمینه آزادسازی بخش خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت

با گردشگری و مسافرت، مستلزم تجزیه تحلیل عوامل متعدد و مهم دیگری همچون اهداف توسعه‌ای در بخش مذکور که در این مقاله مورد نظر نبوده‌اند.

پی‌نوشت

۱. این مقاله بخشی از گزارش پژوهشی با عنوان «تجارت خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت از منظر الحاق ایران به WTO» که در موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی انجام گرفته، استخراج شده است.

۲. این کشورها و سال عضویت آن‌ها عبارت‌اند از: اکوادور (۱۹۹۶)، بلغارستان (۱۹۹۶)، مغولستان (۱۹۹۷)، پاناما (۱۹۹۷)، قرقیزستان (۱۹۹۸)، لتونی (۱۹۹۹)، استونی (۱۹۹۹)، اردن (۲۰۰۰)، گرجستان (۲۰۰۰)، آلبانی (۲۰۰۰)، عمان (۲۰۰۰)، کرواسی (۲۰۰۰)، لیتوانی (۲۰۰۱)، مولداوی (۲۰۰۱)، چین (۲۰۰۱)، تایوان (۲۰۰۲)، ارمنستان (۲۰۰۲)، مقدونیه (۲۰۰۳)، نپال (۲۰۰۴)، کامبوج (۲۰۰۴)، عربستان (۲۰۰۵)، ویتنام (۲۰۰۷)، تونگا (۲۰۰۷)، اوکراین (۲۰۰۸)، کپ‌ورد (۲۰۰۸)، روسیه (۲۰۱۲)، مونته‌نگرو (۲۰۱۲)، ساموا (۲۰۱۲)، وانواتو (۲۰۱۲)، تاجیکستان (۲۰۱۳)، لائوس (۲۰۱۳) و یمن (۲۰۱۴).

3. Cross- border

4. Consumption Abroad

5. Commercial Presence

6. Movement of Natural Persons

منابع

گروه نویسندگان، سازمان جهانی تجارت: ساختار، قواعد و موافقت نامه‌ها، شرکت چاپ و نشر بازرگانی، تهران ۱۳۸۵.

World Trade Organization, GATS/SC/98

World Trade Organization, GATS/SC/122

World Trade Organization, GATS/SC/123

World Trade Organization, GATS/SC/124

World Trade Organization, GATS/SC/125

World Trade Organization, GATS/SC/126

World Trade Organization, GATS/SC/127

World Trade Organization, GATS/SC/128

World Trade Organization, GATS/SC/129

تجاری این بخش آن‌ها برابر ۷۴٫۱ درصد است که نشانگر این مهم است که کشورهای ملحق شده به WTO در عمل متعهد به پذیرش درجه آزادسازی تجاری بالایی در بخش مزبور شده‌اند. در پایان با توجه به بررسی تجارب کشورهای مزبور این مهم مشخص گردید که سناریوهای کاملا متفاوتی در قبول تعهدات آزادسازی تجاری، فراروی بخش‌های مرتبط با گردشگری و مسافرت ایران قرار خواهند داشت. با توجه به تجربه تمامی کشورهای ملحق شده به WTO مبتنی بر پذیرش تعهد آزادسازی تجارت مرتبط با گردشگری و مسافرت و وجود میانگین بیش از ۷۴ درصدی درجه آزادسازی تجاری بخش مذکور، چنین استنباط می‌شود که امکان استثناء شدن خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت و پذیرش رویکرد منفی به آزادسازی تجارت خدمات بخش مذکور و به عبارت دیگر عدم قبول تعهد آزادسازی تجاری در این بخش برای کشور ما بسیار دشوار خواهد بود و نیاز به پذیرش سطح آزادسازی تجاری بیشتر در سایر بخش‌های خدمات دارد.

با این وجود، با مروری بر جدول تعهدات کشورهای مزبور ملاحظه می‌شود که میزان پذیرش تعهدات آزادسازی تجاری در اکثر این کشورها به شکل کامل و صد درصدی نبوده و برخی از آنها متعهد به آزادسازی‌های محدود شده‌اند. از این رو در صورت تأکید فرآیند مذاکرات بر آزادسازی تجارت خدمات مرتبط با گردشگری و مسافرت، بایستی در فرآیند الحاق سعی بر این مهم باشد تا بنا به اهمیت و ملاحظات بخش مزبور، سطح تعهدات آزادسازی حداقلی مشابه کشورهای عمان و پاناما صورت پذیرد که بر اساس سناریوهای متفاوت تعهدات آزادسازی تجاری فراروی ایران، پیش‌نویس جدول تعهدات ایران در بخش نامبرده در مقاله حاضر پیشنهاد شده است.

ذکر این نکته ضروری است که با توجه به واقعیت‌های موجود مذاکرات تجارت بین‌الملل، ممکن است مطالب فوق با وضعیت ایران و سایر کشورهایی که در آینده به این سازمان خواهند پیوست، سازگاری کامل نداشته باشد و آنها با شرایط بسیار دشوارتری مواجه گردند. همچنین تهیه پیش‌نویس عملیاتی برای مواضع مذاکرات الحاق به WTO در بخش خدمات مرتبط

World Trade Organization, GATS/SC/142
World Trade Organization, GATS/SC/143
World Trade Organization, GATS/SC/144
World Trade Organization, GATS/SC/145
World Trade Organization, GATS/SC/146
World Trade Organization, GATS/SC/147
World Trade Organization, GATS/SC/148
World Trade Organization, GATS/SC/149
World Trade Organization, GATS/SC/150
World Trade Organization, GATS/SC/151

World Trade Organization, GATS/SC/130
World Trade Organization, GATS/SC/131
World Trade Organization, GATS/SC/132
World Trade Organization, GATS/SC/133
World Trade Organization, GATS/SC/134
World Trade Organization, GATS/SC/135
World Trade Organization, GATS/SC/136
World Trade Organization, GATS/SC/137
World Trade Organization, GATS/SC/138
World Trade Organization, GATS/SC/139
World Trade Organization, GATS/SC/140
World Trade Organization, GATS/SC/141